

Den gröna småstaden

Antagit av kommunfullmäktige 2013-06-19 § 96

Innehåll

1. Uppdraget.....	3
2. Beredningens arbete.....	3
3. Vårgårda tätorts historia.....	4
4. Vårgårda tätort idag – olika bilder av och önskemål på Vårgårda tätort.....	5
5. Vårgårdas tätort - överväganden.....	5
5.1 För att fysiskt få en mer stadsliknande karaktär med blandning av bostäder, kontor, butiker och allmänna lokaler.....	5
5.1.1 Centrumavgränsning.....	5
5.1.2 Centrumpoler.....	6
5.1.3 Bebyggelsestruktur.....	6
5.2 För att upplevas som en mindre stad med kvarter, innergårdar och parkmark.....	6
5.2.1 Bebyggelsestruktur – byggnader, gator och träd/buskar/gräs.....	6
5.2.2 Parker.....	6
5.3 För att innehålla de mötesplatser, kommersiella och andra som kännetecknar en stad.....	6
5.3.1 Mötesplatser.....	6
5.4 För att ge den trygghet som begränsning av biltrafik och bra utbyggt GC-nät ger.....	7
5.4.1 Gångstråk – bilfria gator – begränsningar av biltrafik.....	7
5.4.2 GC-stråk.....	7
5.5 För att ge den centralitet som goda kommunikationsmöjligheter med järnväg buss och bil till andra städer och befolkningscentra ger.....	7
5.5.1 Resecentrum.....	7
5.5.2 Tåg.....	8
5.5.3 Buss.....	8
5.5.4 Pendelparkering bil och cykel	8
6 Beredningens förslag.....	8
6.1 Ett levande centrum.....	9
6.2 Handel.....	9
6.3 Bostäder.....	9
6.4 Gatustråken.....	9
6.5 Skyltning.....	10
6.6 Grönytor.....	10

Datum
2013-05-27

1. Uppdraget

Beredningen Den gröna småstaden tillsattes vid KF:s möte 2012-06-20

Beredningen utgörs av:

Marianne Andersson (C) beredningsledare

Tore Norén (M)

Olof Rydler (FP)

Kjell Korpås (KD)

Jenny Lind (S)

Tony Willner (S)

Vanja Larsson (MP)

Jan Patrikson (sekr)

Beredningen fick följande uppdrag:

Beredningen ska lägga förslag till hur Vårgårda samhälle ska utvecklas:

- för att fysiskt få en mer stadsliknande karaktär med blandning av bostäder, kontor, butiker och allmänna lokaler
- för att upplevas som en mindre stad med kvarter, innergårdar och parkmark
- för att innehålla de mötesplatser, kommersiella och andra som kännetecknar en stad
- för att ge den trygghet som begränsning av biltrafik och bra utbyggt GC-nät ger
- för att ge den centralitet som goda kommunikationsmöjligheter med järnväg buss och bil till andra städer och befolkningscentra ger

2. Beredningens arbete

Beredningen har träffats vid följande tillfällen: 28/8, 7/9, 18/9, 1/10, 31 /10, 22/11, 11/12, 23/1, 14/2, 4/3, 21/3, 8/4 och 27/5.

- Vid mötet den 7 september gav kommunarkitekten Sabina Talavanić sina synpunkter på Vårgårdas förutsättningar.
- Vid mötet den 18 september gav arkeolog Inger Erntsson sina synpunkter på vilka kvalitéer som är viktiga för Vårgårda.
- Vid mötet den 21 mars gav fastighetskonsult Jan-Erik Olsson Jivo AB sina synpunkter på handel i Vårgårda och hur förutsättningarna för handel kan utvecklas.

Beredningen gjorde den 15 oktober en heldags studieresa till Ulricehamn.

Tisdagen den 19 februari hade beredningen ett möte med fastighetsägarna i centrum.

Datum
2013-05-27

Beredningen sammanställde en enkät av typ SWOT-analys i samband med Bildernas stad. 22 personer fyllde i enkäten. De vanligaste svaren redovisades på kommunens hemsida.

Under november hade beredningen motsvarande enkät på kommunens hemsida. Ca 20 personer svarade. De vanligaste svaren redovisades på kommunens hemsida.

Under november ringde/kontaktade beredningens ledamöter ca 70 personer, som fick svara på ett antal frågor om Vårgårda centrum, dess begränsningar och dess utvecklingsmöjligheter. Personerna valdes mer eller mindre slumpmässigt för att få en allsidig bild av Vårgårda.

Till kommunfullmäktiges januarimöte hade beredning framställt ett underlag med några viktiga strategiska frågor för fullmäktiges ledamöter att diskutera kring i den vägledningsdebatt som var en del i beredningens arbete/uppgift.

Vid KF:s möte i maj diskuterades beredningens preliminära förslag.

3. Vårgårda tätorts historia

Då Västra Stambanan 1862 drogs förbi Vårgårda fanns bara den gamla sockenbyn Kullings-Skövde. I korsningen av järnvägen och landsvägen mellan Stockholm och Göteborg kom stationsområdet Vårgårda att växa upp. Samhället bestod i början av ett fåtal hus utmed landsvägen. Redan i början av 1900-talet hade Vårgårda samhälle växt ut och blivit större, men låg koncentrerat kring landsvägen både norr och söder om järnvägen.

Vårgårda låg i centrum av ett jordbruksområde med goda kommunikationer, vilket skapade förutsättningar för handel.

1928 blev Vårgårda ett municipalsamhälle. Befolkningen i municipalsamhället närmade sig 1000 personer. Bebyggelsen bestod i huvudsak av tvåvåningshus. Husen låg utefter landsvägen med grönska framför och trädgårdar på baksidan. Begreppet ”trädgårdsstad” används ofta för att beskriva den typen av samhälle.

Flyttningen av E20 och R42 samt tillkomsten av Kullingsleden kom helt att förändra förutsättningarna för Vårgårda tätort och Vårgårda centrum. Kungsgatan kom att få en annan karaktär i och med att genomfartstrafiken flyttades över till Centrumgatan. Gångtunneln under järnvägen kom att nödortförtigt sammanlänka norra och södra delen av centrum i och med att järnvägsövergången stängdes.

Under andra halvan av 1900-talet försvann nästan all den grönska och den gamla bebyggelse som präglade ”trädgårdsstaden” i Vårgårdas centrala delar.

Datum
2013-05-27

4. Olika bilder av och önskemål på Vårgårda tätort

Som en del i beredningens arbete har många synpunkter på Vårgårda samlats in. Det är inte något statistiskt urval som gjorts för att få en sann bild av synen på Vårgårda, men det finns en samstämmighet i inlämnade synpunkter som visar på några olika bilder.

Bilder

- ”Det lilla samhället med närhet till allt” är en bild som ofta kommer från lite äldre invånare boende i tätorten.
- ”Det lättillgängliga samhället” med parkeringsplats utanför affären/vårdcentralen är en vanlig synpunkt från de som bor i utkanten/utanför tätorten.
- ”Dött, tråkigt, finns inget att göra” är en bild som en del unga ger uttryck för.
- ”Dåligt med affärer och inget som inbjuder” är en annan bild.

Önskemål

- Fler bostäder centralt.
- Fler mötesplatser
- Biograf/restaurang/Pub
- Aktiviteter/torghandel
- Buskar och planteringar
- Galleria

5. Vårgårdas tätort - överväganden

5.1 För att fysiskt få en mer stadsliknande karaktär med blandning av bostäder, kontor, butiker och allmänna lokaler

5.1.1 Centrumavgränsning

Vilken utsträckning har Vårgårdas centrum? Vilka delar av Vårgårda upplevs som centrum? Det behöver slås fast för att kunna rikta eventuella åtgärder. Det är helt klart att Kungsgatan räknas som det egentliga centrum medan området kring Kungsgatan, Centrumgatan och Parkgatan kan ses som den centrala delen av Vårgårda. Ett annat sätt att avgränsa den centrala delen av Vårgårda är att ange triangelområdet mellan de tre mataffärerna.

Ett frågetecken är om området söder om järnvägen i form av bebyggelsen utmed Järnvägsgatan och norra delen av Drottninggatan ska anses tillhöra centrum.

Ett annat område som kanske kan anses tillhöra centrum är kultur- och skolområdet med Biblioteket, Sundlergymnasiet, Gullhögskolan och Kulturen.

Datum
2013-05-27

5.1.2 Centrumpoler

Kungsgatan utgör det egentliga centrum och Kungsgatans båda ändar utgörs av två viktiga poler. I södra änden ligger stationen/resecentrum med en strid ström av folk som passerar. I norra ändan ligger ICA som är den omsättningsmässigt klart största affären i samhället och som drar mycket folk. Utmaningen ligger mycket i att kunna utveckla dessa båda poler för att skapa ett levande centrum.

5.1.3 Bebyggelsestruktur

Bebyggelsen speglar olika tidsepoker och det synsätt som var dominerande vid respektive epok snarare än ett strategiskt tänkande om att bygga en småstad. I centrum finns främst tvåvåningshus, vilka ger lite centrumkänsla jämfört med den villabebyggelse som omgärdar centrum åt flera håll.

5.2 För att upplevas som en mindre stad med kvarter, innergårdar och parkmark

5.2.1 Bebyggelsestruktur – byggnader, gator och träd/buskar/gräs

Vårgårda har växt fram under 150 år. Det är viktigt att bebyggelse från de olika tidsepokerna finns bevarade i centrum. Det är lika viktigt att inramningen kring husen fungerar. När man går/cyklar/bilar på de centrala gatorna (Kungsgatan, Centrumgatan, Parkgatan och Järnvägsgatan) ska man passera hus som visar en tilltalande framsida, omgärdad av riklig växtlighet i form av buskar och träd. Husens baksidor vetter mot de innergårdar som även ur bullersynpunkt är viktiga ingredienser i en stad. Det är viktigt att alla fastighetsägare i centrum tar ansvar för att husen och särskilt fasaden underhålls på ett bra sätt.

Centrumgatan upplevs inte som en stadsgata eftersom den till stor del är omgiven av parkeringar och baksidor av fastigheter. Inte heller Parkgatan har stadskaraktär i hela sin sträckning. Det är viktigt att återvinningsstationerna får en fin inramning och sköts på ett bra sätt, så att de inte skämmer infarten till centrum.

5.2.2 Parker

Av den tidigare trädgårdsstaden finns inte mycket kvar. Några pampiga träd vid stationen har fått leva vidare och en liten rest av järnvägsparken är allt. Parkeringsplatser, asfaltsområden och grus/stenytor har ersatt den tidigare grönskan. Samhället har förändrats. Många buskar och träd har tagits bort.

5.3 För att innehålla de mötesplatser, kommersiella och andra som kännetecknar en stad

5.3.1 Mötesplatser

De tre matvaruaffärerna är viktiga kommersiella mötesplatser. De två större har utrymme för fika och samvaro.

Restauranger och kaféer i centrala Vårgårda är också samlingsplatser för vårgårdabor och besökare.

Datum
2013-05-27

Stationen med MyWay och ”Grillen” har en central placering där många vistas och passerar.

Stationsparken är en liten oas för en del vårgårdabor.

Murartorget är främst en evenemangsplats som bör kunna utvecklas till ett välkomnande torg, gärna med torghandel (liknande) för att få fler spontanbesökare.

Biblioteket och Kulturen är de traditionella kommunala mötesplatserna.

5.4 För att ge den trygghet som begränsning av biltrafik och bra utbyggt GC-nät ger

5.4.1 Gångstråk – bilfria gator – begränsningar av biltrafik

Många vårgårdabor uppskattar korta gångavstånd till service. Vårgårda är litet och det uppskattas i sammanhanget. För de som bor lite längre bort från centrum, i Vårgårda eller utanför upplevs den goda tillgången på parkeringsplatser i centrum som en tillgång. Särskilt då det gäller Kungsgatan är det viktigt att väga in båda gruppernas behov. Begreppet ”gångfartsområde” har här lyfts fram. Gångfartsområde innebär att alla (gående, cyklister o bilar) samsas på samma yta men att det är de gående som sätter hastigheten.

5.4.2 GC-stråk

I centrala Vårgårda finns cykelstråk i främst nord-sydlig riktning, bl a anpassat för att ge skolbarn och skolungdomar en trygg cykelväg till och från skolan. Det finns trafikljus på Allégatan och Centrumgatan för att möjliggöra en trygg överfart längs Trastvägen.

5.5 För att ge den centralitet som goda kommunikationsmöjligheter med järnväg buss och bil till andra städer och befolkningscentra ger

5.5.1 Resecentrum

Vårgårda station har ett litet stationshus samt en yta utanför stationshuset som till största delen utgörs av utrymme för bilar och bussar. Pendelparkeringen norr om järnvägen är välutnyttjad liksom cykelparkeringarna på båda sidor om järnvägen. Det är svårt att hitta mellan norra och södra sidan av järnvägen eftersom nedgången till gångtunneln är lite dold och fotgängare tvingas röra sig bland bussar och bilar.

Det är viktigt att arbetet med ett modernt resecentrum kommer igång snart med tanke på att Trafikverket 2015 beräknas börja projekteringen av ett fjärde spår i Vårgårda. Ett modernt resecentrum måste ha hög tillgänglighet till båda sidor om järnvägen.

Datum
2013-05-27

5.5.2 Tåg

Att många tåg stannar i Vårgårda är av central betydelse. Det finns ett ständigt hot om indragningar beroende på trängseln på Västra Stambanan. Idag finns halvtimmestrafik till/från Vårgårda station i högtrafik och det är nog den nivå som är rimlig i en framtid. Ju fler som tar tåget till/från Vårgårda desto större är möjligheten att behålla en trafik med täta stopp i Vårgårda. Det är därför viktigt att underlätta för de som vill ta tåg med pendelparkering (bil och cykel) och bussförbindelse som ansluter till tågavgångarna.

Den bild tågresenärer får av Vårgårda från kupéfönstret kan vara en intressant reklampelare. Det bör gå att färglägga och försköna silo och fabriker utmed järnvägen för att skapa en positiv bild av Vårgårda sett från tågönstret.

5.5.3 Buss

Vårgårda har ingen kollektivtrafik i tätorten och det finns inga planer från Västtrafik att starta upp någon. Tätorten är så koncentrerad och liten att det inte finns något uttalat behov. Den kollektivtrafik som finns i kommunen utöver skolskjuts handlar om att kunna ta sig till angränsande kommuncentra.

Det finns bussförbindelse till Alingsås, Borås och Herrljunga. Vårgårda är på väg att få bättre förbindelse med Nossebro, tack vare en ökning av antalet gymnasieelever till Sundlergymnasiet från Nossebro/Essunga.

Det saknas idag möjlighet att åka kollektivt norrut utmed Rv42 mot Sollebrunn/Trollhättan.

5.5.4 Pendelparkering bil och cykel

För att Vårgårda station ska fungera som ett bra resecentrum krävs att tågen stannar ofta, samt att busslinjerna genom Vårgårda stannar vid stationen och har en tidtabell som harmonierar med tågens.

De två cykelhusen – ett på vardera sidan av järnvägen är en viktig kvalitet för stationen.

De två pendelparkeringarna rymmer ca 100 bilar. Den norra är normalt full medan det brukar finnas ett 25-tal lediga platser på den södra. Tillgång till pendelparkering nära stationen är en viktig förutsättning för ett fungerande resecentrum.

6 Beredningens förslag

Kommunstyrelsen beslutade i november 2012 att som steg två i översiktsplaneringen ska en fördjupad översiktsplan för Vårgårda tätort tas fram. Beredningens förslag är i första hand tänkta som vägledning för den planeringen.

Datum
2013-05-27

6.1 Ett levande centrum

Det är kring stationen och Kungsgatan som förutsättningarna finns att skapa ett levande centrum med många människor som rör sig under stor del av dygnet.

- Stationen behöver utvecklas till ett modernt resecentrum med hög tillgänglighet.
- Gångtunneln under järnvägen behöver breddas och göras mer välkomnande.
- Kungsgatan görs om till ett gångfartsområde. Norra delen av gatan bör på sikt bli bilfri.
- Ett öppet gåvänligt stråk, som inbjuder till promenad och utgör en attraktiv mötesplats, skapas från stationen/resecentrum, via stationsparken och Kungsgatan till ICA/Marknadsplatsen.

6.2 Handel

ICA är den klart största affären i Vårgårda med många besökare. Den ligger längst norrut på Kungsgatan.

- Området från ICA/Marknadsplatsen mot Murartorget bör utvecklas som handelsområde och kompletteras med ny bebyggelse med mer affärsytor.
- Norra delen av Kungsgatan bör på sikt bli ett bilfritt affärsstråk. Det finns ju god tillgång till parkering på bl a Marknadsplatsen.
- Infarten från norr behöver ses över för att markera entrén till Vårgårda centrum.

6.3 Bostäder

Den globala och nationella trenden att människor i små och mindre städer vill bosätta sig så centralt som möjligt bör bejakas i Vårgårda. En förtätning bör komma till stånd genom att:

- bebygga outnyttjade markområden
- bygga högre hus
- bygga på befintliga hus

6.4 Gatustråken

För att skapa en struktur för utformning av gator samt övriga allmänna platser i Vårgårda tätort behöver ett gestaltungsprogram tas fram. Programmet ska ge riktlinjer för utformningen av gatusektioner, där både boende och gående ska kunna samsas, samt val av markmaterial, belysning, möblering, och vegetation. Av gestaltungsprogrammet ska även framgå riktlinjer för kvartersmarkens utformning.

- Ett gestaltungsprogram ska tas fram

Vid nyexploatering och upprustning av befintliga områden ska gestaltungsprogrammet sätta ramar för hur Vårgårdas utemiljöer bör utformas. Målen man vill uppnå genom detta är följande:

- Det ska vara lätt att orientera sig längs Vårgårdas gator
- Miljöerna ska ha en stadsmässig prägel med mycket grönska

Datum
2013-05-27

- Det ska tydligt märkas att man närmar sig en centrumbildning genom en stadsmässig helhetskaraktär

6.5 Skyltning

Det är viktigt att underlätta för besökare att hitta i Vårgårda. Ett program för skyltning ska tas fram. Programmet kan bl a innehålla:

- Digitala evenemangsskyltar som talar om vad som är på gång i Vårgårda
- Stora kartor på strategiska platser (Stationen, infarter...) över Vårgårda tätort där evenemangsplatser finns inritade
- Skyltning till de olika evenemangsplatserna från infarter och stationen
- Skyltning och/eller vägvisare till Biblioteket och Kulturen från stationen

6.6 Grönytor

De stora träden vid stationen är ett tydligt exempel på behovet av långsiktighet för att få en tilltalande grönska i stadsbilden.

- En trädvårdsplan och ett program för grönyteskötsel ska tas fram. Där anges hur träd och buskar ska planteras och hur grönytor ska skötas så att Vårgårda får tilltalande infarter med blommande rondeller, grönska och träd vid öppna platser samt en känsla av trädgårdsstad i den byggda miljön.